

МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
Вучэбна-метадычнае аб'яднанне па педагагічнай адукацыі

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Першы намеснік Міністра
адукацыі Рэспублікі Беларусь
_____ А.Г.Бахановіч

Рэгістрацыйны № _____

МЕТОДЫКА ВЫКЛАДАННЯ ГРАМАДАЗНАЎСТВА

**Прыкладная вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне
для спецыяльнасці
6-05-0113-01 Гістарычная адукацыя**

УЗГОДНЕНА

Старшыня вучэбна-метадычнага
аб'яднання па педагагічнай
адукацыі

_____ А.І.Жук

УЗГОДНЕНА

Начальнік Галоўнага ўпраўлення
прафесійнай адукацыі Міністэрства
адукацыі Рэспублікі Беларусь

_____ С.М.Пішчоў

УЗГОДНЕНА

Начальнік Галоўнага ўпраўлення
агульнай сярэдняй і дашкольнай
адукацыі Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь

_____ М.С.Кіндзірэнка

УЗГОДНЕНА

Прарэктар па навукова-метадычнай
рабоце дзяржаўнай установы
адукацыі “Рэспубліканскі
інстытут вышэйшай школы”

_____ І.У.Цітовіч

Эксперт-нормакантралер

СКЛАДАЛЬНІКІ:

А.А.Корзюк, дацэнт кафедры ўсеагульнай гісторыі і методыкі выкладання гісторыі гістарычнага факультэта ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”, кандыдат педагагічных навук, дацэнт;

Д.А.Субоціна, выкладчык кафедры ўсеагульнай гісторыі і методыкі выкладання гісторыі гістарычнага факультэта ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка”

РЕЦЭНЗЕНТЫ:

Кафедра гісторыі Беларусі, археалогіі і спецыяльных гістарычных дысцыплін установы адукацыі “Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы” (пракакол № 19 ад 19.09.2024);

С.Ф.Верамееў, загадчык кафедры філасофіі і спецыяльных гістарычных дысцыплін установы адукацыі “Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Францыска Скарыны”, кандыдат гістарычных навук, дацэнт

РЭКАМЕНДАВАНА ДА ЗАЦВЯРДЖЭННЯ Ў ЯКАСЦІ ПРЫКЛАДНАЙ:

Кафедрай усеагульнай гісторыі і методыкі выкладання гісторыі гістарычнага факультэта ўстановы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка” (пракакол № 1 ад 28.08.2024);

Навукова-метадычным саветам установы адукацыі “Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка” (пракакол № 2 ад 24.12.2024);

Навукова-метадычным саветам па гуманітарнай адукацыі вучэбна-метадычнага аб'яднання па педагагічнай адукацыі (пракакол № 2 ад 27.12.2024)

Адказны за рэдакцыю: А.А.Корзюк

Адказны за выпуск: А.А.Корзюк

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Прыкладная вучэбная праграма па вучэбнай дысцыпліне “Методыка выкладання грамадазнаўства” распрацавана для ўстаноў вышэйшай адукацыі ў адпаведнасці з патрабаваннямі адукацыйнага стандарту агульнай вышэйшай адукацыі па спецыяльнасці 6-05-0113-01 Гістарычная адукацыя і прыкладнага вучэбнага плана па названай спецыяльнасці.

Вучэбная дысцыпліна “Методыка выкладання грамадазнаўства” займае вядучае месца ў прафесійнай падрыхтоўцы выкладчыка грамадазнаўства, бо ў найбольшай ступені спрыяе фарміраванню ў будучых выкладчыкаў прафесійных кампетэнцый, неабходных для паспяховай працы ў школе. Дадзеная дысцыпліна забяспечвае падрыхтоўку кваліфікаванага выкладчыка, які валодае філасофскай культурай, ведамі ў шырокім спектры грамадскіх навук, умее вызначаць найбольш эфектыўныя метады, формы і сродкі навучання, садзейнічае развіццю ўменняў і навыкаў творчага мыслення, культуры зносін і вядзення дыскусіі, сувязі тэарэтычных ведаў вучняў з іх жыццёвым вопытам і практычнай дзейнасцю.

Мэта вучэбнай дысцыпліны – забяспечыць авалоданне тэарэтычнымі асновамі сучаснай методыкі выкладання вучэбнага прадмета “Грамадазнаўства” і стварыць умовы для авалодання прафесійнымі кампетэнцыямі, неабходнымі будучым настаўнікам для арганізацыі эфектыўнага навучання прадмету ў сярэдняй школе.

Задачы:

- засваенне студэнтамі ведаў аб нарматыўным прававым і навукова-метадычным забеспячэнні вучэбнага прадмета “Грамадазнаўства”, яго структуры і змесце асноўных раздзелаў у 9–11 класах сярэдняй школы;

- выяўленне навучальнага, развіваючага і выхаваўчага патэнцыялу зместу вучэбнага прадмета “Грамадазнаўства” і вызначэнне аптымальных метадычных шляхоў яго рэалізацыі;

- вызначэнне найбольш эфектыўных метадаў, сродкаў, арганізацыйных форм навучання прадмету і авалоданне прыёмамі іх выкарыстання ў адукацыйным працэсе.

Вучэбная дысцыпліна “Методыка выкладання грамадазнаўства” непасрэдным чынам звязана з такімі вучэбнымі дысцыплінамі, як “Педагогіка”, “Філасофія”, “Методыка выкладання гісторыі” і інш.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны студэнт павінен

ведаць:

- тэарэтыка-метадалагічныя асновы методыкі выкладання грамадазнаўства, мэту і задачы навучання прадмету ў школе;

- навучальныя, развіваючыя і выхаваўчыя магчымасці зместу сучаснай школьнай грамадазнаўчай адукацыі і шляхі іх рэалізацыі з мэтай фарміравання функцыянальнай пісьменнасці вучняў;

умець:

- вызначаць аптымальныя мэты і задачы вывучэння асноўных кампанентаў зместу школьнай грамадазнаўчай адукацыі;

- адбіраць і выкарыстоўваць адэкватныя мэтам, зместу вучэбнага матэрыялу і пазнавальным магчымасцям вучняў метады, прыёмы і сродкі арганізацыі адукацыйнага працэсу, формы і тэхналогіі фарміравання функцыянальнай пісьменнасці вучняў;

- выкарыстоўваць метады аналізу перадавога педагагічнага вопыту для ўдасканалення адукацыйнага працэсу і асабістага педагагічнага майстэрства;

мець навыкі:

- валодання навукова-тэарэтычнымі ведамі для вырашэння практычных задач;

- адбору і выкарыстання метадаў, прыёмаў, сродкаў, форм і тэхналогій навучання грамадазнаўству на кампетэнтнаснай аснове;

- канструявання зместу грамадазнаўчай адукацыі і фарміравання функцыянальнай пісьменнасці вучняў ў працэсе навучання прадмету.

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны павінна забяспечыць фарміраванне ў студэнтаў **універсальных кампетэнцый**: праяўляць ініцыятыву і адаптавацца да зменаў у прафесійнай дзейнасці; кіравацца нарматыўнымі прававымі актамі ў сферы адукацыі, распрацоўваць вучэбна-праграмную дакументацыю, працаваць з рознымі відамі дакументаў установы адукацыі; і **базавых прафесійных кампетэнцый**: праектаваць працэс навучання, ставіць адукацыйныя мэты, адбіраць змест вучэбнага матэрыялу, метады і тэхналогіі на аснове сістэмы ведаў у галіне тэорыі і методыкі педагагічнай дзейнасці; ажыццяўляць адбор зместу, форм, метадаў і сродкаў навучання і выхавання, прымяняць іх у адукацыйным працэсе з улікам узроставых і псіхалагічных асаблівасцяў навучэнцаў.

На вывучэнне вучэбнай дысцыпліны “Методыка выкладання грамадазнаўства” ўсяго адводзіцца 100 гадзін, з якіх аўдыторныя складаюць 56 гадзін. Прыкладныя размеркаванне аўдыторных гадзін па відах заняткаў: 16 гадзін – лекцыі, 20 гадзін – семінарскія заняткі, 20 гадзін – практычныя заняткі.

Рэкамендаваная форма праめжкавага кантролю – экзамен.

ПРЫКЛАДНЫ ТЭМАТЫЧНЫ ПЛАН

№	Назва раздзела, тэмы	Усяго аўдыторных гадзін	з іх		
			лекцыі	практычныя	семінарыя
1.	Прадмет і задачы метадыкі выкладання грамадазнаўства	4	4		
1.1.	Метадыка выкладання грамадазнаўства як педагагічная навука	2	2		
1.2.	Этапы станаўлення грамадазнаўчай адукацыі ў сярэдняй школе	2	2		
2.	Агульная характарыстыка вучэбнага прадмета “Грамадазнаўства”	4		2	2
2.1.	Нарматыўна-метадычнае забеспячэнне выкладання вучэбнага прадмета “Грамадазнаўства”	2			2
2.2.	Улік і ацэнка ведаў вучняў па грамадазнаўству	2		2	
3.	Кампетэнтнасны падыход у навучанні грамадазнаўству	16	6	4	6
3.1.	Фарміраванне асобных, метапрадметных і прадметных кампетэнцый вучняў пры вывучэнні грамадазнаўства	4			4
3.2.	Функцыянальная пісьменнасць як асноўны вынік навучання грамадазнаўству	2	2		
3.3.	Дакументальна-метадычныя комплексы як сродак фарміравання чытацкай пісьменнасці вучняў	2	2		
3.4.	Фінансавая пісьменнасць як складнік грамадазнаўчай адукацыі вучняў	2		2	
3.5.	Рэалізацыя міжпрадметных і ўнутрыпрадметных сувязяў пры вывучэнні грамадазнаўства	2	2		
3.6.	Рэалізацыя развіваючага і выхаваўчага патэнцыялу зместу вучэбнага прадмета “Грамадазнаўства”	2		2	
3.7.	Праблемнае навучанне ў працэсе выкладання прадмета “Грамадазнаўства”	2			2
4.	Урок грамадазнаўства ў сучаснай школе	8	2	4	2
4.1.	Формы заняткаў па грамадазнаўству ў сярэдняй школе	2			2
4.2.	Падрыхтоўка настаўніка да выкладання грамадазнаўства	6	2	4	
5.	Структура і змест вучэбнага прадмета	16	2	6	8

	“Грамадазнаўства”				
5.1.	Метадычныя прынцыпы адбору і канструявання зместу вучэбнага прадмета “Грамадазнаўства”	2	2		
5.2.	Змест і метадыка выкладання раздзела “Чалавек. Грамадства. Культура” (9 клас)	4		2	2
5.3.	Змест і метадыка выкладання раздзела “Сучаснае грамадства” (10 клас)	4		2	2
5.4.	Змест і метадыка выкладання раздзела “Беларуская дзяржава” (11 клас)	4		2	2
5.5.	Метадычныя асаблівасці вывучэння светапогляднага зместу прадмета “Грамадазнаўства”	2			2
6.	Метады і прыемы навучання грамадазнаўству	8	2	4	2
6.1.	Агульная характарыстыка метадаў навучання грамадазнаўству	2	2		
6.2.	Фарміраванне вербальнага мыслення ў працэсе вывучэння грамадазнаўства	2		2	
6.3.	Фарміраванне візуальнага мыслення ў навучанні грамадазнаўству	2		2	
6.4.	Практычныя метады навучання грамадазнаўству	2			2
	Усяго:	56	16	20	20

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

1. Прадмет і задачы методыкі выкладання грамадазнаўства

1.1. Методыка выкладання грамадазнаўства як педагагічная навука. Прадмет і задачы методыкі выкладання грамадазнаўства. Працэс навучання грамадазнаўству, яго асноўныя кампаненты. Сувязь методыкі выкладання грамадазнаўства з іншымі навукамі. Асноўныя метадычныя праблемы і асаблівасці методыкі выкладання грамадазнаўчых вучэбных дысцыплін. Літаратура па методыцы выкладання грамадазнаўства.

1.2. Этапы станаўлення грамадазнаўчай адукацыі ў сярэдняй школе. Грамадазнаўчыя дысцыпліны ў сярэдніх навучальных установах Расійскай імперыі ў другой палове XIX ст. – 1917 г. Вывучэнне сацыяльна-палітычных дысцыплін ў савецкай школе. Станаўленне і развіццё грамадазнаўчай адукацыі ў сярэдняй школе Рэспублікі Беларусь у 90-я гг. XX ст. – пачатку XXI ст. Сучасныя праблемы і тэндэнцыі развіцця школьнай грамадазнаўчай адукацыі.

2. Агульная характарыстыка вучэбнага прадмета “Грамадазнаўства”

2.1. Нарматыўна-метадычнае забеспячэнне выкладання вучэбнага прадмета “Грамадазнаўства”. Структура грамадазнаўчай адукацыі ў школах Рэспублікі Беларусь. Мэты і задачы вывучэння прадмета ў 9–11 класах. Базавы і павышаны ўзроўні вывучэння прадмета. Вучэбная праграма па грамадазнаўству, яе структура, асноўныя кампаненты і логіка пабудовы. Інструктыўна-метадычныя пісьмы Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь “Аб выкладанні вучэбнага прадмета “Грамадазнаўства”, іх прызначэнне і асноўны змест. Вучэбныя дапаможнікі для 9–11 класаў, структура і логіка іх пабудовы. Склад вучэбна-метадычнага комплексу па грамадазнаўству і характарыстыка яго асобных элементаў.

2.2. Улік і ацэнка ведаў вучняў па грамадазнаўству. Нормы ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў агульнаадукацыйных устаноў па вучэбных прадметах. Дзесяцібальная сістэма ацэньвання і яе функцыі. Узроўні засваення вучэбнага матэрыялу і іх характарыстыка. Віды і формы кантролю. Нормы ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў па вучэбным прадмеце “Грамадазнаўства”.

3. Кампетэнтнасны падыход у навучанні грамадазнаўству

3.1. Фарміраванне асобасных, метапрадметных і прадметных кампетэнцый вучняў пры вывучэнні грамадазнаўства. Змест паняццяў “кампетэнцыя”, “кампетэнтнасць”, “спосаб вучэбна-пазнавальнай дзейнасці”. Тэхналогія канструявання кампетэнтнасна арыентаваных заданняў. Спецыфіка работы па фарміраванні асобасных, метапрадметных і прадметных кампетэнцый у вучняў 9–11 класаў з улікам анталагічнага, псіхалагічнага і прафілактычнага аспектаў.

3.2. Функцыянальная пісьменнасць як асноўны вынік навучання грамадазнаўству. Паняцце функцыянальнай пісьменнасці. Актуальнасць яе фарміравання ў сучаснай школе. Глобальныя кампетэнцыі. Чытацкая і

фінансавая пісьменнасці як найважнейшыя кампаненты функцыянальнай пісьменнасці. Магчымасці школьнай грамадазнаўчай адукацыі для фарміравання функцыянальнай пісьменнасці вучняў.

3.3. Дакументальна-метадычныя комплексы як сродак фарміравання чытацкай пісьменнасці вучняў. Дакументальны матэрыял як важная крыніца ведаў пра сучаснае грамадства. Суцэльныя, несуцэльныя і змешаныя тэксты. Віды дакументаў і функцыі іх выкарыстання ў навучальным працэсе. Крытэрыі адбору дакументальнага матэрыялу і педагагічная апрацоўка зместу дакумента. Метадычныя прыемы вывучэння дакументальнага матэрыялу. Шматузроўневы аналіз зместу дакумента з улікам яго відавой прыналежнасці. Стварэнне дакументальна-метадычных комплексаў і іх практычнае выкарыстанне на ўроках грамадазнаўства.

3.4. Фінансавая пісьменнасць як складнік грамадазнаўчай адукацыі вучняў. Неабходнасць фарміравання базавых ведаў аб функцыянаванні фінансавых рынкаў, інстытутаў, фінансавых прадуктаў і паслуг, кіраванні асабістымі і сямейнымі фінансамі. Прыёмы эфектыўнага планавання асабістага бюджэту і разумнага выкарыстання фінансавых прадуктаў і паслуг, а таксама забеспячэння ўласнай фінансавай бяспекі. Шляхі выхавання фінансава-адказных паводзін і фінансавай культуры ў працэсе навучання грамадазнаўству.

3.5. Рэалізацыя міжпрадметных і ўнутрыпрадметных сувязяў пры вывучэнні грамадазнаўства. Роля міжпрадметных сувязяў ў фарміраванні асобных і метапрадметных кампетэнцый вучняў. Задачы і функцыі іх ажыццяўлення. Метадычныя асновы ажыццяўлення міжпрадметных і ўнутрыпрадметных сувязяў. Класіфікацыя міжпрадметных сувязяў, асноўныя напрамкі іх устанаўлення. Арганізацыйныя шляхі, метадычныя прыёмы і дыдактычныя сродкі ажыццяўлення міжпрадметных сувязяў. Методыка ўстанаўлення ўнутрыпрадметных сувязяў.

3.6. Рэалізацыя развіваючага і выхаваўчага патэнцыялу зместу вучэбнага прадмета “Грамадазнаўства”. Фарміраванне спосабаў вучэбна-пазнавальнай дзейнасці вучняў з грамадазнаўчым матэрыялам. Шляхі фарміравання гуманістычнага светапогляду вучняў, іх свядомай адказнай жыццёвай пазіцыі ў розных сферах жыцця і дзейнасці, умення жыць у мнагамерных зносінах з іншымі людзьмі і практычна дзейнічаць з усведамленнем агульначалавечых каштоўнасцяў на аснове інтэграцыі ведаў па філасофіі, эканамічнай тэорыі, сацыялогіі, псіхалогіі, этыцы, эстэтыцы, праву і іншых галінах навукі. Значэнне вучэбнай і пазакласнай работы па грамадазнаўству для развіцця сацыяльных, камунікатыўных і даследчыцкіх кампетэнцый вучняў.

3.7. Праблемнае навучанне ў працэсе выкладання прадмета “Грамадазнаўства”. Роля праблемнага навучання ў фарміраванні асобных і метапрадметных кампетэнцый вучняў. Шматпраблемны характар зместу грамадазнаўчых дысцыплін. Характарыстыка прадуктыўных метадаў навучання. Метады і структура праблемнага навучання. Этапы дзейнасці настаўніка і вучняў у яго ходзе. Класіфікацыя вучэбных праблем па змесце і

іх характары. Метадычныя ўмовы пастаноўкі і рашэння вучэбных праблем на розных этапах урока.

4. Урок грамадазнаўства ў сучаснай школе

4.1. Формы заняткаў па грамадазнаўству ў сярэдняй школе. Урок – асноўная форма вучэбна-выхаваўчай работы. Тыпалогія ўрокаў грамадазнаўства па асноўнай дыдактычнай мэце. Структура ўрокаў розных тыпаў. Суадносіны тэарэтычнага матэрыялу і практычных заданняў на ўроках па грамадазнаўчых дысцыплінах. Формы заняткаў па грамадазнаўству: лекцыі, семінары, канферэнцыі, дыскусіі, дыспуты, практыкумы і інш. Методыка іх арганізацыі і правядзення. Крытэрыі выбару тыпаў урока і форм арганізацыі заняткаў па прадмету “Грамадазнаўства”.

4.2. Падрыхтоўка настаўніка да выкладання грамадазнаўства. Вывучэнне нарматыўных дакументаў па прадмету. Складанне каляндарна-тэматычнага і паўрочнага планавання. Вызначэнне мэты і задач урока і канструяванне яго зместу. Структурна-функцыянальны аналіз зместу грамадазнаўчага матэрыялу. Навучальныя, развіваючыя і выхаваўчыя задачы ўрока, тэхналогія іх вызначэння і пастаноўкі. Метадычнае абгрунтаванне пастаўленых мэт урока, выбраных метадаў, прыёмаў і сродкаў іх рэалізацыі. Асаблівасці работы настаўніка ў профільным класе. Методыка аналізу і самааналізу ўрока.

5. Структура і змест вучэбнага прадмета “Грамадазнаўства”

5.1. Метадычныя прынцыпы адбору і канструявання зместу вучэбнага прадмета “Грамадазнаўства”. Парадак вывучэння раздзелаў прадмета. Практычная накіраванасць грамадазнаўчай адукацыі. Крыніцы канструявання зместу вучэбнага прадмета “Грамадазнаўства”. Прынцыпы адбору і асаблівасці пабудовы зместу вучэбнага прадмета. Варыятыўны кампанент зместу школьнай грамадазнаўчай адукацыі.

5.2. Змест і методыка выкладання раздзела “Чалавек. Грамадства. Культура” (9 клас). Структурна-функцыянальны аналіз зместу вучэбнага матэрыялу. Асноўныя паняцці і вядучыя ідэі раздзела. Чалавек. Дзейнасць, зносіны, узаемадзеянне. Асоба, грамадства, дзяржава. Чалавек у свеце культуры. Вызначэнне навучальных, развіваючых і выхаваўчых задач вывучэння тэм раздзела і магчымасцяў фарміравання асобасных і метапрадметных кампетэнцый вучняў.

5.3. Змест і методыка выкладання раздзела “Сучаснае грамадства” (10 клас). Структурна-функцыянальны аналіз зместу вучэбнага матэрыялу. Асноўныя паняцці і вядучыя ідэі раздзела. Сацыяльная сфера грамадства. Палітычная сфера грамадства. Эканамічнае сфера грамадства. Духоўная сфера грамадства. Вызначэнне навучальных, развіваючых і выхаваўчых задач вывучэння тэм раздзела і магчымасцяў фарміравання асобасных і метапрадметных кампетэнцый вучняў.

5.4. Змест і методыка выкладання раздзела “Беларуская дзяржава” (11 клас). Структурна-функцыянальны аналіз зместу вучэбнага матэрыялу. Асноўныя паняцці і вядучыя ідэі раздзела. Станаўленне інфармацыйнай цывілізацыі. Беларусь у сусветным супольніцтве. Прававая сістэма

Рэспублікі Беларусь. Асноўныя накірункі ўнутранай палітыкі беларускай дзяржавы. Вызначэнне навучальных, развіваючых і выхаваўчых задач вывучэння тэм раздзела і магчымасцяў фарміравання асобасных і метапрадметных кампетэнцый вучняў.

5.5. Метадычныя асаблівасці вывучэння светапогляднага зместу прадмета “Грамадазнаўства”. Вывучэнне асноў ідэалогіі беларускай дзяржавы. Вывучэнне пытанняў права ва ўстановах адукацыі. Арганізацыя работы вучняў з дзяржаўнымі прававымі дакументамі. Фарміраванне прававой культуры вучняў. Вывучэнне пытанняў рэлігіязнаўства. Недапушчальнасць трактоўкі рэлігіязнаўчых ведаў у веравызначальным кантэксце. Аб’ектыўнае інфармаванне вучняў аб дзейнасці рэлігійных арганізацый, якія дзейнічаюць у Рэспубліцы Беларусь.

6. Метады і прыёмы навучання грамадазнаўству

6.1. Агульная характарыстыка метадаў навучання грамадазнаўству. Паняцце аб метадах і прыемах навучання грамадазнаўству. Крытэрыі аптымальнага выбару метадаў навучання. Прыемы вучэбнай работы, паслядоўнасць авалодання вучнямі іх зместам. Сучасныя метады і тэхналогіі арганізацыі навучання грамадазнаўству.

6.2. Фарміраванне вербальнага мыслення ў працэсе вывучэння грамадазнаўства. Тэарэтычны характар зместу вучэбнага прадмета. Метадалагічныя і метадычныя асновы раскрыцця асноўных паняццяў і ідэй. Класіфікацыя паняццяў па ўзроўню абагуленасці, зместу і ступені іх вядомасці для вучняў. Працэс фарміравання паняццяў, яго асноўныя этапы. Лагічныя шляхі і метадычныя прыемы раскрыцця зместу паняццяў. Метадычныя прыемы развіцця лагічнага і крытычнага мыслення вучняў у працэсе навучання грамадазнаўству.

6.3. Фарміраванне візуальнага мыслення ў навучанні грамадазнаўству. Роля нагляднасці ў павышэнні якасці засваення грамадазнаўчага матэрыялу. Функцыі і прызначэнне нагляднасці на ўроку. Класіфікацыя наглядных дапаможнікаў як візуальных крыніц. Патэнцыял сродкаў умоўна-графічнай нагляднасці для раскрыцця тэарэтычнага зместу вучэбнага прадмета “Грамадазнаўства”. Выкарыстанне сродкаў экраннай нагляднасці і метадычныя патрабаванні да іх зместу. Прыёмы работы з інфаграфікай, несуцэльнымі і змешанымі тэкстамі. Метадычныя прыемы развіцця візуальнага і крэатыўнага мыслення вучняў у працэсе навучання грамадазнаўству.

6.4. Практычныя метады навучання грамадазнаўству. Агульная характарыстыка практычных метадаў навучання. Методыка арганізацыі лабараторных заняткаў па матэрыялу вучэбнага дапаможніка. Тыпалогія вучэбна-пазнавальных заданняў. Правядзенне практычных заняткаў (урокаў-практыкумаў) па развіцці пазнавальных уменняў, па рашэнні пазнавальных задач, па праверцы вынікаў творча-пошукавай дзейнасці, іх асаблівасці.

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

Асноўная літаратура

1. Полейко, Е. А. Обучение обществоведению в школе: теория и практика : учеб.-метод. пособие для учителей учреждений общ. сред. образования с белорус. и рус. яз. обучения / Е. А. Полейко, И. П. Бернат, Н. В. Кушнер. – Минск : Адукацыя і выхаванне, 2021. – 160 с.
2. Корзюк, А. А. Методика преподавания обществоведческих дисциплин : учеб.-метод. пособие / А. А. Корзюк. – Минск : Белорус. гос. пед. ун-т, 2018. – 244 с.
3. Корзюк, А. А. Методика преподавания обществоведческих дисциплин : рабочая тетрадь / А. А. Корзюк. – 4-е изд., испр. и доп. – Минск : Белорус. гос. пед. ун-т, 2023. – 88 с.

Дадатковая літаратура

1. Алексашкина, И. Ю. Формирование и оценка функциональной грамотности учащихся: Учебно-методическое пособие / И. Ю. Алексашкина, О. А. Абдулаева, Ю. П. Киселев; науч. ред. И. Ю. Алексашкина. – СПб.: КАРО, 2019. – 160 с.
2. Корзюк, А. А. Выкарыстанне гістарычных крыніц на ўроках гісторыі і грамадазнаўства : вучэб.-метадыч. дапам. для настаўнікаў устаноў агул. сярэд. адукацыі з беларус. і рус. мовамі навучання / А. А. Корзюк. – Мінск : Беларус. дзярж. ун-т, 2016. – 168 с.
3. Методика преподавания обществоведческих дисциплин [Электронный ресурс] : учеб.-метод. комплекс / сост. А. А. Корзюк // Репозиторий БГПУ. – Режим доступа: <http://elib.bspu.by/handle/doc/6987>. – Дата доступа: 28.08.2023.
4. Обществоведение: стратегии успешного урока : практ. пособие / сост.: А. В. Касович, А. А. Корзюк (науч. ред.), Т. О. Сталович. – Минск : Беларус. гос. пед. ун-т, 2018. – 108 с.

РЭКАМЕНДАВАНЫЯ ФОРМЫ І МЕТАДЫ НАВУЧАННЯ

Рэкамендуецца выкарыстоўваць наступныя формы арганізацыі навучання вучэбнай дысцыпліне “Методыка выкладання грамадазнаўства”: лекцыі, практычныя заняткі, семінарскія заняткі, самастойная праца студэнтаў; калектыўныя, групавыя і індывідуальныя формы работы.

Асноўнымі метадамі навучання студэнтаў з'яўляюцца: метады рэпрадуктыўнага навучання, прадуктыўнага навучання (праблемнае выкладанне, часткова-пошукавы і даследчы метады), практычныя і інтэрактыўныя метады, дзелавыя гульні, кейс-метад, дыскусіі і прэзентацыі групавых рашэнняў, метад праектаў.

МЕТАДЫЧНЫЯ РЭКАМЕНДАЦЫІ ПА АРГАНІЗАЦЫІ І ВЫКАНАННІ САМАСТОЙНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ

Пры вывучэнні вучэбнай дысцыпліны “Методыка выкладання грамадазнаўства” самастойная работа студэнтаў можа быць як аўдыторнай (на аўдыторных занятках пад непасрэдным кіраўніцтвам выкладчыка), так і пазааўдыторнай (на кансультацыях па вучэбных пытаннях, пры выкананні студэнтамі індывідуальных і групавых заданняў, кантрольных работ, навукова-даследчай работы). Змест і формы самастойнай работы студэнтаў распрацоўваюцца ў адпаведнасці з мэтамі і задачамі падрыхтоўкі спецыяліста.

Пры вывучэнні вучэбнай дысцыпліны рэкамендуецца выкарыстоўваць наступныя формы самастойнай работы студэнтаў:

- падрыхтоўка да семінарскіх і практычных заняткаў;
- праектаванне практычных распрацовак урокаў і пазакласных мерапрыемстваў па грамадазнаўству;
- напісанне рэфератаў на аснове літаратурных крыніц і лічбавых адукацыйных рэсурсаў;
- падрыхтоўка прэзентацый, дакладаў, эсэ і іншых работ на зададзеныя тэмы;
- падбор і вывучэнне педагагічных крыніц (канспектаванне, рэцэнзаванне, анатаванне);
- распрацоўка і складанне інтэлект-карт, схем, табліц, кластараў, абагульняючых вучэбны матэрыял;
- рашэнне метадычных кейсаў, кампетэнтнасна арыентаваных заданняў і кантэкстных задач;
- выкананне групавых і індывідуальных праектаў;
- складанне банка ідэй перадавога метадычнага вопыту выкладання грамадазнаўства.

Бягучы кантроль ажыццяўляецца ў ходзе выканання і абароны выкананых практычных работ, распрацовак, праектаў, выканання рэйтынговых кантрольных работ. Самастойная праца студэнта метадычна арганізуецца

шляхам виканання дамашніх заданняў па матэрыяле, пройдзеным на лекцыях і семінарскіх занятках.

Асаблівую ўвагу неабходна звяртаць на арганізацыю індывідуальнай работы студэнта пад кіраўніцтвам выкладчыка. Гэтая праца павінна праводзіцца з улікам індывідуальных асаблівасцяў кожнага студэнта з дапамогай сістэмы індывідуальных заданняў, якія студэнт можа выконваць на аснове узораў, разгледжаных на лекцыях.

ПЕРАЛІК ВЫКАРЫСТОЎВАЕМЫХ СРОДКАЎ ДЫЯГНОСТЫКІ ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ

Для дыягностыкі кампетэнцый выкарыстоўваюцца наступныя формы:

1. Вусная форма:

- паведамленне, экспрэс-апытанне; апытанне;
- дыскусія; дэбаты; дыспут; гутарка;
- выступленне з інфармацыйным паведамленнем;
- выступленне з рэфератам;
- выступленне з дакладам на занятках або канферэнцыі;
- апрацацыя распрацаванай мадэлі навучання (фрагмента ўрока).

2. Пісьмовая форма:

- тэст;
- мадэляванне фрагмента ўрока;
- распрацоўка мадэлі навучання;
- падрыхтоўка навуковай публікацыі;
- ацэньванне на аснове рэйтынгавай сістэмы.

3. Вусна-пісьмовая форма:

- правядзенне бягучых кантрольных апытанняў па асобных тэмах;
- абарона на семінарах і практычных занятках викананых індывідуальных заданняў;
- абарона викананых у рамках самастойнай работы індывідуальных заданняў;
- выступленне на канферэнцыі з дакладам і прадстаўленай навуковай публікацыяй;
- ацэньванне на аснове рэйтынгавай сістэмы;
- абарона курсавой работы.

ПРЫКЛАДНЫ ПЕРАЛІК ПЫТАННЯЎ ДА ЭКЗАМЕНУ

1. Прадмет, задачы і сувязь з іншымі навукамі методыкі выкладання грамадазнаўства.
2. Працэс навучання грамадазнаўству, яго асноўныя кампаненты.
3. Асаблівасці зместу вучэбнага прадмета “Грамадазнаўства” ў сярэдняй школе Рэспублікі Беларусь.
4. Грамадазнаўчыя дысцыпліны ў сярэдніх навучальных установах Расійскай імперыі ў другой палове XIX ст. – 1917 г.
5. Вывучэнне грамадазнаўчых дысцыплін у савецкай школе.
6. Станаўленне і развіццё грамадазнаўчай адукацыі ў агульнаадукацыйнай школе Рэспублікі Беларусь у 90-я гг. XX ст – пачатку XXI ст.
7. Асноўныя тэндэнцыі развіцця школьнай грамадазнаўчай адукацыі, праблемы і асаблівасці методыкі выкладання грамадазнаўчых дысцыплін.
8. Нарматыўныя дакументы, якія рэгламентуюць выкладанне вучэбнага прадмета «Грамадазнаўства», іх характарыстыка і змест.
9. Склад ВМК па грамадазнаўстве і характарыстыка яго асобных кампанентаў.
10. Практычная накіраванасць зместу грамадазнаўчай адукацыі. Варыятыўны кампанент зместу школьнай грамадазнаўчай адукацыі.
11. Прынцыпы адбору, асаблівасці і крыніцы пабудовы зместу вучэбнага прадмета «Грамадазнаўства».
12. Метадычныя асаблівасці вывучэння асноў ідэалогіі беларускай дзяржавы ў змесце вучэбнага прадмета “Грамадазнаўства”.
13. Метадычныя асаблівасці вывучэння пытанняў рэлігіязнаўства ў змесце вучэбнага прадмета “Грамадазнаўства”.
14. Асаблівасці рэалізацыі кампетэнтнаснага падыходу пры навучанні грамадазнаўства ў сярэдняй школе
15. Асобасныя, метапрадметныя і прадметныя вынікі навучання грамадазнаўству.
16. Функцыянальная пісьменнасць як асноўны вынік навучання грамадазнаўству.
17. Чытацкая пісьменнасць як кампанент функцыянальнай пісьменнасці.
18. Фінансавая пісьменнасць як складнік грамадазнаўчай адукацыі вучняў.
19. Урок як асноўная форма вучэбна-выхаваўчай работы. Тыпалогія урокаў па асноўнай дыдактычнай мэце, іх структура.
20. Каляндарна-тэматычнае планаванне па грамадазнаўстве: сутнасць, прызначэнне, тэхналогія складання.
21. Паўрочнае планаванне па грамадазнаўстве: сутнасць, прызначэнне, варыянты апісанняў урока, тэхналогія складання.

22. Вызначэнне мэты і задач урока. Структурна-функцыянальны аналіз зместу грамадазнаўчага матэрыялу.
23. Навучальныя, развіваючыя і выхаваўчыя задачы ўрока, тэхналогія іх пастаноўкі.
24. Метадычныя шляхі арганізацыі пастаноўкі вучнямі мэтай уласнай вучэбнай дзейнасці на ўроках грамадазнаўства.
25. Канструяванне зместу ўрока грамадазнаўства.
26. Характарыстыка і суадносіны паняццяў «спосаб вучэбна-пазнавальнай дзейнасці», «уменне», «навык». Класіфікацыя уменняў.
27. Методыка фарміравання вучэбных уменняў вучняў пры навучанні грамадазнаўству.
28. Тэхналогія канструявання кампетэнтнасна арыентаваных заданняў па грамадазнаўству.
29. Класіфікацыя метадаў навучання грамадазнаўству. Крытэрыі аптымальнага выбару метадаў навучання.
30. Метадычныя асновы і асноўныя этапы працэсу фарміравання паняццяў пры навучанні грамадазнаўству.
31. Лагічныя шляхі і метадычныя прыёмы раскрыцця зместу паняццяў пры вивучэнні грамадазнаўства.
32. Класіфікацыя паняццяў. Метадычныя ўмовы эфектыўнага фарміравання паняццяў пры вивучэнні грамадазнаўства.
33. Міжпрадметныя і ўнутрыпрадметныя сувязі ў навучанні грамадазнаўству: задачы, функцыі і арганізацыйныя шляхі ажыццяўлення.
34. Метадычныя прыёмы развіцця вербальнага мыслення вучняў у працэсе вивучэння грамадазнаўства.
35. Метадычныя прыёмы развіцця візуальнага мыслення вучняў у працэсе вивучэння грамадазнаўства.
36. Класіфікацыя міжпрадметных сувязяў. Значэнне і асноўныя напрамкі іх ўстанаўлення пры навучанні грамадазнаўства.
37. Метадычныя прыёмы ўстанаўлення міжпрадметных і ўнутрыпрадметных сувязяў пры навучанні грамадазнаўству.
38. Наглядныя сродкі ў навучанні грамадазнаўству: прызначэнне, функцыі і класіфікацыя.
39. Характарыстыка сродкаў ўмоўна-графічнай нагляднасці і метадычныя прыёмы работы з імі на ўроку грамадазнаўства.
40. Метадычныя прыёмы работы з інфаграфікай, несцэльнымі і змешанымі тэкстамі па грамадазнаўству.
41. Выкарыстанне сродкаў экраннай нагляднасці пры вивучэнні грамадазнаўства і метадычныя патрабаванні да іх зместу.
42. Агульная характарыстыка практычных метадаў навучання грамадазнаўству.
43. Методыка арганізацыі лабараторных заняткаў па матэрыялах вучэбнага дапаможніка і па вивучэнні дакументальнага матэрыялу.
44. Методыка арганізацыі і правядзення практычных заняткаў (урокаў-практыкумаў).

45. Дакументальны матэрыял як сродак фарміравання чытацкай пісьменнасці. Віды тэкстаў і дакументаў і функцыі іх выкарыстання ў навучальным працэсе па грамадазнаўстве

46. Крытэрыі адбору дакументальнага матэрыялу і педагагічная апрацоўка зместу дакумента для фарміравання чытацкай пісьменнасці.

47. Метадычныя прыёмы вывучэння дакументальнага матэрыялу на ўроках грамадазнаўства.

48. Шматузроўневы аналіз зместу дакумента з улікам яго відавой прыналежнасці.

49. Метады і структура праблемнага навучання грамадазнаўству. Этапы дзейнасці настаўніка і вучняў у яго ходзе.

50. Метадычныя ўмовы стварэння і вырашэння праблемных сітуацый пры вывучэнні грамадазнаўства.

51. Агульная характарыстыка рэпрадуктыўных і прадуктыўных метадаў навучання грамадазнаўству.

52. Методыка арганізацыі і правядзення вучэбных лекцый і семінараў пры вывучэнні грамадазнаўства.

53. Методыка арганізацыі і правядзення дыскусій, дыспутаў і ўрокаў-канферэнцый пры вывучэнні грамадазнаўства.

54. Нормы ацэнкі вынікаў вучэбнай дзейнасці вучняў па вучэбным прадмеце «Грамадазнаўства». Характарыстыка функцый дзесяцібальнай сістэмы, узроўняў засваення вучэбнага матэрыялу, відаў і формаў кантролю.

ПРЫКЛАДЫ КАМПЕТЭНТНАСНА АРЫЕНТАВАННЫХ ЗАДАННЯЎ

1. Прывядзіце прыклад выкарыстання параўнальнай табліцы пры вывучэнні грамадазнаўства.

2. Прывядзіце прыклад выкарыстання абагульняючай табліцы пры вывучэнні грамадазнаўства.

3. Прывядзіце прыклад практыкаарыентаванага задання для фарміравання паняццяў пры вывучэнні грамадазнаўства.

4. Прадэманструйце прыёмы фарміравання паняцця “банк” пры вывучэнні грамадазнаўства ў 10 класе.

5. Сфармулюйце праблемныя пытанні да вывучэння тэмы “Рэлігія” ў 10 класе.

6. Распрацуйце заданні рознага ўзроўню складанасці для аналізу вучнямі раздзела 1 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь «Асновы канстытуцыйнага ладу» як крыніцы сацыягуманітарных ведаў.

7. Устанавіце міжпрадметныя сувязі пры вывучэнні тэмы «Дэмакратыя» ў 10 класе.

8. Устанавіце ўнутрыпрадметныя сувязі пры вывучэнні тэмы «Сацыяльныя статусы, ролі і мабільнасць» у 10 класе.

9. Складзіце пытанні для вуснага паўрочнага кантролю ведаў вучняў па тэме “Тэмперамент, характар, здольнасці”, 9 клас.

10. Сфармулойце дыдактычную мэта ўрока па тэме “Унікальнасць чалавека”, 9 клас.
11. Сфармулойце варыянты развіваючай мэты ўрока па тэме «Эканоміка і яе роля ў жыцці чалавека і грамадства», 9 клас.
12. Сфармулойце варыянты выхаваўчай мэты ўрока па тэме “Пазнанне чалавекам самога сябе”, 9 клас.
13. Прывядзіце прыклад выкарыстання сістэматычнай табліцы пры вывучэнні тэмы “Рэлігія” ў 10 класе.
14. Распрацуйце заданні для групавой работы вучняў па тэме «Вырашэнне міжасобных супярэчнасцяў», 9 клас.
15. Распрацуйце заданні для першага замацавання ведаў вучняў па тэме «Сямейныя адносіны», 10 клас.
16. Распрацуйце прыклад ўмоўна-графічнай нагляднасці па вучэбным прадмеце “Грамадазнаўства” (клас і тэма на выбар).
17. Правядзіце структурна-функцыянальны аналіз зместу ўрока грамадазнаўства (клас і на выбар).
18. Прапануйце некалькі варыянтаў праблемных пытанняў па тэме “Мараль” ў 10 класе.
19. Распрацуйце прыклады заданняў, накіраваных на фарміраванне чытацкай пісьменнасці вучняў па тэме “Грамадства як сістэма”, 10 клас.
20. Распрацуйце прыклады заданняў, накіраваных на фарміраванне фінансавай пісьменнасці вучняў па тэме “Канкурэнцыя і яе роля ў эканоміцы”, 10 клас.

ПРЫКЛАДНАЯ ТЭМАТЫКА КУРСАВЫХ РАБОТ

1. Міждысцыплінарны характар вучэбнага прадмета “Грамадазнаўства”.
2. Асноўныя рысы і характарыстыка падручнікаў па грамадазнаўстве новага пакалення.
3. Вучэбна-метадычны комплекс па грамадазнаўстве для 9 класа: сучаснае напаўненне і перспектывы развіцця.
4. Вучэбна-метадычны комплекс па грамадазнаўстве для 10 класа: сучаснае напаўненне і перспектывы развіцця.
5. Вучэбна-метадычны комплекс па грамадазнаўстве для 11 класа: сучаснае напаўненне і перспектывы развіцця.
6. Прыёмы фарміравання чытацкай пісьменнасці на ўроках грамадазнаўства.
7. Фарміраванне фінансавай пісьменнасці навучэнцаў пры вывучэнні грамадазнаўства.
8. Асобныя і метапрадметныя вынікі навучання грамадазнаўству.
9. Выкарыстанне кантэкстных задач у навучанні грамадазнаўству.
10. Выкарыстанне сітуацыйных задач у навучанні грамадазнаўству.
11. Інавацыйныя тэхналогіі на ўроках грамадазнаўству.

12. Формы і метады самастойнай дзейнасці навучэнцаў на ўроках грамадазнаўства.
13. Выкарыстанне прававых дакументаў у навучанні грамадазнаўству.
14. Выкарыстанне матэрыялаў СМІ пры выкладанні грамадазнаўства для развіцця медыякампетэнцый навучэнцаў.
15. Праектная тэхналогія на ўроках грамадазнаўства.
16. Дзелавае гульня на ўроку грамадазнаўства: метадыка распрацоўкі і правядзення.
17. Урок-практыкум па грамадазнаўству: метадыка распрацоўкі і правядзення.
18. Метадыка падрыхтоўкі і правядзення дэбатаў па грамадазнаўству.
19. Школьны курс грамадазнаўства ў інфаграфіцы: прынцыпы візуалізацыі навучальнага матэрыялу.
20. Дыферэнцыраваны падыход да навучання грамадазнаўству.
21. Крытэрыі вызначэння якасці навучання на ўроку грамадазнаўства: тэорыя і практыка.
22. Фарміруючае ацэньванне ў навучанні грамадазнаўству.
23. Інтэграваныя ўрокі ў школьным курсе грамадазнаўства: метадыка распрацоўкі і правядзення.
24. Грамадзянскае выхаванне на ўроках грамадазнаўства.
25. Змястоўны патэнцыял вучэбнага прадмета "Грамадазнаўства" для фарміравання агульнакультурных кампетэнцый навучэнцаў.
26. Светапоглядная функцыя школьнага курса грамадазнаўства.
27. Фарміраванне эмацыйна-каштоўнасных адносін да свету ў працэсе грамадазнаўства ў сярэдняй школе.
28. Сродкі навучання грамадазнаўству ў лічбавым адукацыйным асяроддзі.
29. Асаблівасці профільнага навучання грамадазнаўству.
30. Метадыка складання і ацэньвання заданняў для правядзення алімпіяды па грамадазнаўстве.